

6. *Никольская И. М.* Психологическая защита у детей / И. М. Никольская, Р. М. Грановская. – СПб. : Речь, 2000. – 507 с.
7. Педагогічний словник для молодих батьків. – К. : ДЦССМ, 2002. – 348 с.
8. *Поліщук В.* Негативні особистісні утворення у дітей молодшого шкільного віку. / В. Поліщук // Практична психологія та соціальна робота. – 2002. – № 6. – С. 11-13.
9. Социальная психология : учеб. пособие для студентов пед. ин-тов / А. В. Петровский, В. В. Абраменкова, М. Е. Зеленова и др.] ; под ред. А. В. Петровского. – М. : Просвещение, 1987. – 224 с.: ил.
10. *Шовкомуд Е. А.* Воспитание эмоциональной отзывчивости у младших школьников : автореф. дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Е. А. Шовкомуд. – М., 1990. – 17 с.

ХИЖНЯК А. В. Младший школьник как субъект воспитания чуткости.

Освещено возрастныe особенности младшего школьника, которые содействуют воспитанию такого морального качества, как чуткость.

Ключевые слова: чуткость, младший школьник, чувствительный возраст, методы воспитания.

НИЖНЯК А. В. The junior schoolchild as a subject of the upbringing of sensitivity.

The age particularities of the junior schoolchild, which assist upbringing such moral quality as sensitivity, are presented in the article.

Keywords: sensitivity, junior schoolchild, sensitive age, methods of upbringing.

Яковенко О. І.

Ізмаїльський інститут водного транспорту

ЕФЕКТИВНІ ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ У ВНЗ

У статті на основі аналізу здійснених науково-експериментальних досліджень вивчаються передові шляхи вдосконалення системи підготовки фахівців економічного профілю. Найефективнішими визнаються практична спрямованість навчання на основі компетентнісного підходу та у поєднанні із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Ключові слова: підготовка фахівців економічного профілю у ВНЗ, компетентнісний підхід, інформаційно-комунікаційна культура, інноваційні педагогічні технології, практичний аспект навчання економістів.

Реформування освітньої галузі, у тому числі вищої економічної освіти, зумовлене суттєвою трансформацією соціально-економічної сфери та інноваційними процесами, що відбуваються в європейському й світовому освітньому просторі. Сучасні вимоги щодо модернізації вищої освіти, зокрема, економічної, в Україні окреслені в низці нормативних і методичних документів, зокрема, в Законі України “Про вищу освіту”, Концепції розвитку післядипломної освіти в Україні, Концепції вдосконалення освітнього процесу на економічних факультетах класичних університетів України в контексті Болонського процесу [с. 1-3] та ін. Проте система економічної освіти, що

склалася в Україні, і досі належним чином не відповідає основним ідеям Болонської декларації та вимогам сучасного ринку праці.

За нашими дослідженнями, визначені сучасні світові тенденції в суспільному розвитку: формування розвиненої ринкової економіки; посилення конкуренції, зростання масштабів економічної діяльності суб'єктів підприємницької діяльності та глобалізація економічних процесів; удосконалення і подальший розвиток інформаційних технологій, програмного забезпечення, засобів зв'язку, глобальної мережі Інтернет обумовлюють зміни та нові вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців.

Суперечність між замовленням сучасного суспільства щодо якісної професійної підготовки у вищих навчальних закладах професіоналів, конкурентоспроможних на ринку праці, здатних ефективно розв'язувати професійні завдання, і недостатнім рівнем сформованості у фахівців економічного напрямку практичних умінь та навичок робить актуальним проведення досліджень у цьому напрямку.

Про зазначені тенденції свідчить і значна кількість наукових робіт з питань удосконалення процесу підготовки фахівців економічного профілю. Із ґрунтовних досліджень слід відзначити монографії Н. Г. Кошелевої, О. В. Овчарук та В. Ю. Стрельнікова, а також появу за останній час значної кількості дисертаційних досліджень з окремих питань вдосконалення підготовки економістів (О. О. Бабаян, Л. М. Дибкова та ін.). Значна увага проблематиці формування фахівців економічного профілю приділяється і на сторінках наукових та фахових видань (С. А. Горобець, Л. В. Корват та ін.)

Аналіз наукових досліджень вказує на розмаїтість поглядів щодо підходів та шляхів вдосконалення системи підготовки майбутніх економістів.

Мета статті – проаналізувати основні тенденції наукових пошуків та знайти найбільш перспективні шляхи вдосконалення системи підготовки фахівців економічного профілю.

Згідно з нашими дослідженнями, для поліпшення системи навчання економістів ряд дослідників пропонують використання різноманітних інноваційних педагогічних технологій.

Так, Н. Г. Кошелева [9], В. Ю. Стрельніков [15] та інші науковці розкривають значний потенціал застосування проектної технології навчання у процесі фахової підготовки майбутніх економістів. Саме ця технологія, на думку авторів, дозволяє повністю реалізувати цілісність навчання, виховання й розвитку в процесі підготовки майбутніх економістів (яка за традиційних форм навчання складається, здебільшого, з вивчення й відтворення студентами певного обсягу інформації, формування окремих ізольованих практичних умінь та проведення низки формальних заходів в якості виховної роботи). Навчальний потенціал застосування проектної технології у процесі підготовки майбутніх економістів (при виконанні ними проектних завдань фахового змісту) полягає в тому, що проектна діяльність активізує множину

різнорівневих, міжпредметних і надпредметних знань, створюючи з них цілісний образ фахової діяльності в майбутніх економістів, готуючи їх до виконання інтегрованих фахових функцій і реалізуючи тим самим системний підхід до фахової підготовки.

О. О. Бабаян [4] надає перевагу імітаційно-рольовому моделюванню, зокрема, експериментальним шляхом демонструючи ефективність імітаційних вправ та ситуацій, імітаційно-рольових ігор, тренінгів та віртуального проектування.

Увага таких фахівців, як, наприклад, С. М. Кустовського [11], акцентується на організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності, яка дозволяє якісно поліпшити процес здобуття нових знань, формування вмінь і навичок професійної діяльності майбутніх економістів.

Сьогодні як навчальний, так і будь-який професійний процес важко уявити собі без використання інформаційних технологій. Саме тому О. І. Матяш, Т. П. Березюк [11], О. С. Меньяйленко, О. Б. Шевчук [12] та ряд інших дослідників підкреслюють важливе значення у становленні економіста-професіонала інформаційно-комунікаційної культури як сукупності знань, вмінь та навичок.

З наших досліджень випливає, що в зміст інформаційної діяльності економістів зазвичай включають пошук, збір, зберігання, опрацювання, подання, передавання даних; введення даних в пам'ять комп'ютера, компоновку даних в пам'яті комп'ютера; перетворення, інтерпретацію даних як сукупності бізнес-об'єктів; аналітичну роботу та прогнозування; моделювання; підтримку прийняття рішень; подання даних, в результаті якого формуються документи та звіти; використання інформаційно-комунікаційних технологій.

В. Рибак, досліджуючи особливості процесу підготовки майбутніх економістів, зазначав: "Сучасний економіст внутрішнього ринку України має бути зорієнтований на процеси глобалізації. Також треба враховувати потреби сучасного інформаційно-технологічного суспільства: економіка як наука дуже швидко розвивається, що спричиняє непридатність підручників і посібників. Тому обов'язковою є комп'ютеризація навчання" [13].

Він також визначав, що "теоретичні знання, пропоновані студентам, мають підтверджуватися і засвоюватися шляхом практичної апробації на підприємствах і в установах; фахівець має бути особою знаючою і мобільною, здатною блискавично реагувати на будь-які зміни у сфері професійної діяльності. Акценти ж підготовки спеціалістів змістилися в бік практичних навичок, максимальної адаптації вмінь та навичок студента до сучасних умов майбутньої професійної діяльності. Засадами таких підходів є моделювання, імітація майбутньої професійної реальності, спроба оволодіти не лише відтворенням знань, а на основі реальної, нехай і ігрової, експериментальної дії" [13].

Таким чином, практичний аспект навчання майбутніх економістів стає пріоритетним.

Ключовим поняттям процесу оновлення змісту професійної освіти останнім часом стала професійна компетентність як найбільш повний, особистісно і соціально інтегрований результат освіти, необхідний для забезпечення повноцінного функціонування фахівця в суспільстві [14].

Так необхідність компетентнісного підходу у формуванні фахівця-економіста відстоюють С. А. Горобець [5], Л. М. Дибкова [6], Л. В. Корват [8] та ін.

Професійна компетентність економіста – інтегрована властивість, що складається з низки взаємопов'язаних компетенцій, які включають здатність актуалізувати наявні власні можливості для ефективного виконання професійних обов'язків, достатній рівень фундаментальних знань та вмінь, високий рівень інформаційної компетенції, наявність розвинутих аналітичних здібностей, адекватну самооцінку, самоефективність, володіння ефективними комунікативними технологіями.

Автори зауважують, що успішне виконання майбутніми фахівцями своїх функціональних обов'язків передбачає наявність у них сукупності певних компетенцій, які дозволяють їм успішно розв'язати професійні задачі: системного погляду на дисципліни як на основу базової економічної підготовленості (виділяти відмінності і бачити взаємозв'язки), засвоєння загальноекономічних і вузькоспеціальних знань у таких сферах діяльності, як менеджмент, право, фінанси, маркетинг, інформаційні технології та ін; розуміння значення взаємозв'язку економічної теорії та практики; оволодіння практичними навичками, які необхідні економісту для успішного виконання своїх обов'язків, через максимальну професійну зорієнтованість занять та набуття досвіду участі у розробці і реалізації проектів з економічної тематики; здатності до ґрунтовного вивчення соціально-економічних процесів та тенденцій як бази ефективного управління економікою і окремими її складовими; володіння цілісними, комплексними та всебічними підходами, які дають змогу аналізувати стан окремих економічних об'єктів і середовища, в якому вони функціонують; постійного самостійного поновлення системи знань та вмінь, що особливо актуально в сучасному інформаційному суспільстві; наявності достатнього рівня сформованості професійно-психологічних якостей особистості, таких як мотивація, адекватна самооцінка, відповідальність, самоефективність; психологічної готовності до професійної економічної діяльності – суб'єктивний стан особистості, який виявляється у впевненості щодо виконання певних професійних функцій та ін.

Слід відзначити, що сьогодні не сформовано остаточної думки щодо набору необхідних компетенцій фахівця економічного профілю, тому цей напрямок активно розробляється, науковці будують моделі професійних компетенцій та вивчають особливості їх формування.

Висновки. Висока конкуренція на ринку праці змушує вищі навчальні заклади розробляти нові механізми співпраці з галузевими підприємствами задля підвищення ефективності навчання. Знання є необхідним, але недостатнім результатом навчання на сучасному етапі розвитку суспільства, оскільки не забезпечує готовність студента до самостійної діяльності. Уміння – це здатність оперувати знаннями під час вирішення професійних завдань. Процес навчання повинен забезпечувати кожному майбутньому фахівцеві не лише фундаментальні теоретичні знання, а й широкий спектр практичних професійних умінь та навичок. У зв'язку з цим особливого значення набуває проблема підготовки економістів нової генерації, від компетентності яких значною мірою залежить розвиток економічної ситуації в нашій країні.

Подальші дослідження. Розв'язання зазначених завдань потребує вдосконалення, насамперед, практичної підготовки фахівців економічного профілю на засадах компетентнісного підходу та широкого впровадження сучасних інформаційних технологій.

Використана література:

1. Про вищу освіту: Закон України від 17 січня 2002 // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 20. – ст. 134.
2. Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/education/higher/topic/pdosv/knc>.
3. Концепція вдосконалення освітнього процесу на економічних факультетах класичних університетів України в контексті Болонського процесу // Вища школа. – 2005. – № 6. – С. 44-47.
4. *Бабаян О. О.* Формування професійної компетентності економіста засобами імітаційно-рольового моделювання / О. О. Бабаян // Вісн. Луган. нац. пед. ун-ту імені Тараса Шевченка. – 2006. – № 6. – С. 229-233.
5. *Горобець С. А.* Теоретичні засади проблеми формування професійної компетентності майбутнього фахівця-економіста / С. А. Горобець // Вісник Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2007. – Вип. 31. – С. 106-109.
6. *Дибкова Л. М.* Індивідуальний підхід у формуванні професійної компетентності майбутніх економістів : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Л. М. Дибкова ; АПН України ; Інститут вищої освіти. – К., 2006. – 227 с.
7. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та управлінські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / під. заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – 245 с.
8. *Корват Л. В.* Модель професійно-психологічних компетенцій фахівця економічного профілю / Л. В. Корват.
9. *Кошелева Н. Г.* Педагогічні основи проектування фахової економічної діяльності : навч.-метод. посіб. / Н. Г. Кошелева. – Донецьк : ДонУЕП, 2009. – 241 с.
10. *Кустовський С. М.* Проблематика організації самостійної навчальної діяльності студентів економічних спеціальностей / С. М. Кустовський // Наукові записки. Серія: психолого-педагогічні науки. – Ніжин. – 2004. – № 3. – С. 190-193.
11. *Матяш О. І.* Роль і місце інформаційних технологій у процесі фахової підготовки майбутніх бакалаврів / О. І. Матяш, Т. П. Березюк // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 21 (232), Ч. I, 2011. – С. 120-129.
12. *Меняйленко О. С.* Створення та використання інформаційних експертних систем у підготовці фахівців фінансово-економічного напрямку: стан проблеми / О. С. Меняйленко, О. Б. Шевчук // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 20 (231), Ч. II, 2011. – С. 255-262.
13. *Рибак В.* Готуємо фахівців-економістів // Освіта України. – 2004. – № 44-45. – 8 черв. – С. 12-20.
14. *Овчарук О. В.* Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські

перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.– С. 6-15.

15. Стрельніков В. Ю. Проектування професійно орієнтованої дидактичної системи підготовки бакалаврів економіки : [монографія] / В. Ю. Стрельніков. – Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2006. – 335 с.

ЯКОВЕНКО Е. И. Эффективные пути совершенствования подготовки специалистов экономического профиля в вузе.

В статье на основе анализа существующих научно-экспериментальных исследований изучаются передовые пути совершенствования в системе подготовки специалистов экономического профиля. Наиболее эффективными признаются практическая направленность обучения на основе компетентностного подхода, в объединении с применением информационно-коммуникационных технологий.

Ключевые слова: подготовка специалистов экономического профиля в вузе, компетентностный подход, информационно-коммуникационная культура, инновационные педагогические технологии, практический аспект обучение экономистов.

YAKOVENKO O. I. The effective ways of improvement of training of specialists in economics in high school.

The author of the following article takes into consideration the advanced ways of improvement of system in training of specialists in economics based upon the analyses of actual scientific experimental investigation. The most effective ways are practical trend of training on the basis of competence way of approach and in combination with using informational communicative technologies.

Keywords: the training of specialists in economics in high school; competence way of approach; informational-communicative culture; innovative pedagogical technologies; practical aspect of training of economists.

Ярошко М. М.
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

РОЛЬ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ У ПРОФІЛАКТИЦІ ВІДХИЛЕНЬ У ПОВЕДІНЦІ ПІДЛІТКІВ

У статті розглядається питання ролі сімейного виховання у профілактиці відхилень у поведінці підлітків.

Ключові слова: підліток, помилки сімейного виховання, профілактика, корекція відхилень.

Сім'я завжди виступала первинним та найважливішим інститутом соціалізації та виховання. Складні реалії нашого сьогодення спонукають суспільство звернутися до первинних цінностей, які закладаються у сім'ї та становлять міцний фундамент для формування морально здорової особистості. Відомо, що поява емоційних розладів, порушень поведінки та інших психологічних проблем пов'язана із недоліками сімейного виховання.

У житті кожного підлітка батьки відіграють відповідальну роль, оскільки дають перші зразки поведінки, які дитина засвоює та прагне наслідувати у